

HAJNAL PIROSKA¹**Információ, tudás és megtévesztés az ószövetségi gondolkodásban és a bibliai hadviselésben****Information, Knowledge, Wisdom, Intelligence and Misleading in Old Testament Thinking and Biblical Warfare****Absztrakt**

A modern kori hadviselés legjellemzőbb formája az információs hadviselés. A modern elmélet egyes elemei a bibliai kor háborúiban, hadvezetési stratégiáiban is fellelhetők. Az ószövetségi tanítás központi jelentőséget tulajdonít a tudásnak az élet minden területén, így a jó hadvezér is előrelátó, megfontolt. A tudás fontossága már a teremtés-történetekben is előtűnik. A bibliai bölcsességirodalom a tudás isteni eredetét hangsúlyozza. A teljesség igénye nélkül vizsgált háborúkban: a Mózes és Józsué vezetésével végrehajtott honfoglaló hadjáratokban és a Róma-ellenes, függetlenségi háborúban döntő szerepet játszott a hírszerzés, a megtévesztés és az ellenség pszichológiai nyomás alatt tartása.

Kulcsszavak: információ, tudás, hírszerzés, megtévesztés, Ószövetség

Abstract

Information warfare is considered the most characteristic form of modern military strategy. Certain elements of the doctrine are present in biblical military strategy. Old Testament literature attributes central role to wisdom and knowledge and creates a whole genre: „wisdom literature”. Great military leaders are described as cautious, with a foresight. Intelligence and psychological operations – not using the modern terminology, of course – are depicted as important elements of biblical battles. Wisdom and knowledge seem to be the key motives in the battles analyzed here, e. g. the battles of Joshua preceding the settlement of Canaan and the military efforts of Josephus Flavius in the Jewish War.

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, doktoranduszhallgató/National University of Public Service, Doctoral School of Military Sciences, PhD student, E-mail: hajnal.piroska@t-online.hu ORCID: [0000-0003-2736-312X](https://orcid.org/0000-0003-2736-312X)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

Key words: information, knowledge, intelligence, Old Testament

BEVEZETÉS

Az információ az ember életének valamennyi momentumában jelen van: az emberi kapcsolatok az információk megszerzésén, tárolásán, feldolgozásán és értelmezésén alapulnak. Életünk során folyamatos információs tevékenységet végzünk. Az információs társadalomban az információs tevékenység az emberi agy működése során, az ember-ember közötti kommunikációban, illetve az infokommunikációs eszközök segítségével zajlik.² Az információ a polgári élet (politika, gazdaság, kultúra) és a modern hadviselés döntő jelentőségű eleme. A modern hadviselés, az ún. információs hadviselés, mint katonai szakkifejezés a 20. század utolsó éveiben jelent meg és vált elfogadott szakkifejezéssé a katonai szakirodalomban.³ Az információ megszerzése, a döntési folyamatban való hatékony felhasználása a korszerű katonai hadműveletekben rendkívüli és meghatározó jelentőséggel bír.⁴

A dolgozat célja annak bemutatása, hogy az információnak a hadviselésben elfoglalt központi helye és annak felismerése nemcsak a modern kor jellegzetessége. Az alábbiakban azt kívánom érzékeltetni néhány önkényesen kiragadott példa segítségével, hogy az információ/a tudás jelentőségét a bibliai hadviselésben is értékelték és alkalmazták. A hadviselés alapvető princípiuma az információ jelentősége, és ez az információ megszerzésén, feldolgozásán és elterjesztésén/megosztásán alapul. Ezek az „alapszabályok” változatlanok maradtak az évszázadok során, ami azonban gyökeresen megváltozott, az az információ megszerzésének, feldolgozásának és elterjesztésének módszerei és eszközei.⁵ Az „információs háború” fogalmát Thomas P. Rona⁶ használta először 1976-ban. Az információs hadviselésnek ezt a kezdeti megfogalmazását értelmezte tovább a Martin C. Libicki⁷ nevéhez köthető, polgárinak tekinthető megközelítés. A bibliai háborúk vonatkozásában az információs hadviselés Libicki által meghatározott tevékenységi területei (vezetési hadviselés, hírszerzés alapú hadviselés, elektronikai hadviselés, pszichológiai hadviselés, hackerhadviselés, gazdasági információs hadviselés és kiberhadviselés)⁸ közül mindössze három terület, a vezetési hadviselés, a hírszerzés alapú hadviselés és a pszichológiai hadviselés értelmezhető és elemezhető. Az információs hadviselés alapja az információ, az információ pedig elválaszthatatlan a tudástól.

² Haig, Zsolt: Információ, társadalom, biztonság. NKE, Budapest, 2015, 103–106.

³ Szabó, András: Az információs hadviselés és a hadtudomány. <http://www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/1998/ht-1998-4-5.html>. (Letöltve: 2016. 11. 29.)

⁴ Haig, Zsolt – Várhegyi, István: Hadviselés az információs hadszíntéren. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2005, 140.

⁵ Waltz, Edward: Information Warfare. Principles and Operations. Artech House, Boston–London, 1998, 1–3.

⁶ Rona, T. P.: Weapon Systems and Information Warfare. Boeing Aerospace Co. Seattle, WA, 1976.

⁷ Libicki, M. C.: What is Information Warfare? National Defense University, 1995.

⁸ A felsorolás helye Haig: i. m. 105.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

A TUDÁS AZ ÓSZÖVETSÉGBEN

A tudás és információ stratégiai szerepe már az emberiség teremtésekor nyilvánvalóvá válik. Isten első „korlátozó” parancsa, melyet az Éden-kert teremtése után nyilatkoztat ki az első emberpárnak, a tudással kapcsolatos: „A kert minden fájáról szabadon ehetsz, de a jó és a rossz tudásának⁹ fájáról nem ehetsz, mert ha eszel róla, meg kell halnod.”¹⁰

A héber *yádá* jelentése tud, megismer, felismer, elismer, felismeri Istent. A tudást a tiltás a halállal kapcsolja össze.

A Bűnbeesés-történetben a következő információt kapjuk: „A kígyó pedig ravaszabb volt minden mezei állatnál, amelyet az Úristen alkotott. Ezt kérdezte az asszonytól: »Csakugyan mondta Isten, hogy a kert egyetlen fájáról sem ehettek?« Az asszony így felelt a kígyónak: »A kert fáinak gyümölcséből ehetünk, csak annak a fának a gyümölcséről, amely a kert közepén van, mondta Isten: Nem ehettek abból, ne is érintsetek, mert meghaltok.« De a kígyó ezt mondta az asszonnak: »Dehogyan haltok meg! Hanem jól tudja Isten, hogyha esztek belőle, megnyílik a szemetek, és olyanok lesztek, mint az Isten: tudni fogjátok, mi a jó és a mi a rossz.«¹¹

A tudás lényege tehát éppen a jó és a rossz megkülönböztetésének a képessége, a szabad akarat ajándéka (és felelőssége). Fontos megjegyeznünk, hogy a tudás és az információ értékének egyik meghatározó eleme a közvetlenség. Az információ értéke akkor közelíthet a maximumhoz, ha „első kézből” származik. Mint az ószövetségi példa is jól illusztrálja, a másodkézből kapott információ (Isten tiltó kijelentését csak a férfi hallotta, az asszony teremtése csak később következik)¹² már interpretáció, a szembenálló fél manipulálására, megtévesztésére kiválóan alkalmas.

A tudás Istenhez kapcsolódik. „Az Úrnak félelme az ismeret kezdete...”¹³

A tudás isteni attribútum. A tudás az élet. „Élet fája ez azoknak, akik megragadják...”¹⁴

Az Ószövetségben több könyvet is a bölcsességi irodalom műfajához sorolhatunk: Jób, Példabeszédek és Prédikátor, valamint Bölcsesség és Jézus Sirák fia könyve.¹⁵ A bibliai bölcsességi irodalom legfőbb jellegzetessége, hogy figyelmének középpontjába az egyén

⁹ Brown, Francis et. al.: The New Hebrew and English Lexicon. Hendrickson Publishers, Peabody, MA, 1979, 393–395.

¹⁰ Biblia. Magyar Bibliatanács/Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1990. Teremtés 2, 16.

¹¹ Teremtés 3, 1–5.

¹² Teremtés 2, 21–25.

¹³ Példabeszédek 1, 7.

¹⁴ Példabeszédek 3, 18.

¹⁵ Az itt említett két ószövetségi könyv a zsidó diaszpórában, a görög nyelven beszélő hellénista zsidóság körében létrejött „alexandriai kánon” (Kr. e. III. sz.–Kr. u. I. sz.) részei. A Római Katolikus Egyház az alexandriai kánonban felsorolt könyveket tekinti sugalmazottnak (Trienti Zsinat, IV. sessio: 1546. április 8), így a Bölcsesség könyvét és Jézus Sirák fia könyvét is. A katolikus terminológiában ezek deuterokanonikus (második kánoni) könyvek, a protokanonikus könyvek a héber nyelvű Bibliában (az ún. „palesztinai kánonban”) található ószövetségi könyvek. A protestáns egyházi közösségek csak a héber Biblia könyveit fogadják el kánonikusnak. Bővebben lásd Rózsa Huba: Bevezetés az Ószövetség könyveibe. Szent István Társulat, Budapest, 2016, 27–36.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

sorsát helyezi. A könyvek szerzői egyfajta praktikus életbölcsséget fogalmaznak meg – a mai szóhasználatban életvezetési tanácsoknak is nevezhetnénk kijelentéseiket. A tapasztalati tudás, az életbölcsség célja pedig a cselekvés helyes normáinak felismerése és felismertetése, a helyes magatartás és életvitel kialakítása.¹⁶ A gyakorlati bölcsség héber megfelelője a *chokma'*, a *chakam* igéből képzett névszó.¹⁷ Az ige jelentése *tud, ismer, megítél, rátermett, bölcs*. Az ige jelentéstartománya is jól mutatja a héber bölcsség gyakorlati jellegét. Az információelmélet szerint az analizált és értelmezett/értékelt információ a tudás. Az információ megértése révén felfogjuk az információ jelentését és értékét.¹⁸

A Példabeszédek könyvének szerzője (a felirat szerint Salamon király) az uralkodókat arra inti, hogy tekintélyüket a bölcsségre alapozzák. A könyvben szereplő bölcsségi mondások összegyűjtése és rendszerezése a Kr. u. IV–II. századra tehető. A megszemélyesített Bölcsség így beszél: „Általam uralkodnak a királyok, és rendelkeznek igazságosan a fejedelmek. Általam vezetnek a vezére, és ítélkeznek igazságosan az előljárók.”¹⁹

A tudás megszerzése és megtartása a boldog élet előfeltétele: „Boldog az az ember, aki megtalálta a bölcsséget, és az az ember, aki értelmet kap.”²⁰

A tudás és a megfontolás a hadvezetés alappillérei: „A bölcs férfi erős, és a tudós ember nagy erejű. Irányítás kell a hadviseléshez, és segítséget jelent a sok tanácsadó.”²¹

Az emberi sors értékén és értéktelenségén elmélkedő Prédikátor könyvének²² szerzője is hangsúlyozza a tudás jelentőségét, melyet egy város megmenekülésével szemléltet: „Volt egy kis város, de kevés lakóval. Megtámadta azt egy nagy király, körülvette, és ostromműveket épített vele szemben. De akadt benne egy szegény bölcs, aki bölcsségével megmentette a várost... Akkor ezt mondtam: Többet ér a bölcsség a hatalomnál... A bölcsek nyugodt szavaira kell inkább hallgatni, mint az ostobák közt uralkodónak a kiabálására.”²³

Az információs hadviselés elméletének megfogalmazása előtt több mint egy évezreddel fogalmazta meg a Prédikátor könyvének szerzője az információs fölény megszerzésének, megtartásának és megvédésének lényegét: „Többet ér a bölcsség a harci eszközöknél; egyetlen vétkes sok jót pusztíthat el.”²⁴

¹⁶ Rózsa: i. m. 666–673.

¹⁷ Brown et al.: i. m. 314–315.

¹⁸ Waltz: i. m. 2.

¹⁹ Példabeszédek 8,15–16.

²⁰ Példabeszédek 3,13.

²¹ Példabeszédek 24,5–6.

²² A hagyomány ezt a gyűjteményt is Dávid fiának, Jeruzsálem királyának, azaz Salomonnak tulajdonítja. A mű a Kr. e. III. században keletkezett.

²³ Prédikátor 9,14–17.

²⁴ Prédikátor 9,18.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

TUDÁS, INFORMÁCIÓ ÉS MEGTÉVESZTÉS EGYES HARC TEVÉKENYSÉGEKBEN

PÁTRIÁRCHÁK KORA (KR. E. II. ÉVEZRED ELSŐ FELE)

Már az ősatyákról szóló történetekben is szerepel a megtévesztés, a rászedés, mint az elenség kijátszásának eszköze. A Dina meggyalázásáért bosszút álló fivérei, Simeon és Lévi megtévesztik (az információ egy részének elhallgatásával) Szichem lakóit: békés szándékot színelnek, a férfi lakosságot rábeszélik a körülmétkedésre (szövetségkötés ígérétevel), majd három nap elteltével, amikor a város védtelen – a férfiak ugyanis seblázban fekszenek – Simeon és Lévi rátámadnak a városra, a férfiakat megölik, és gazdag zsákmánnyal (valamint Szichem asszonyaival) távoznak (Teremtés 34). Így állnak bosszút azért, mert Szichem uralkodójának fia elcsábította húgukat, Dinát. Az izraeli törzsek sikerét – az információs társadalom kialakulása előtt jó néhány évszázaddal – a másik féllel szemben kialakított információs fölény biztosította: valódi szándékukat elfedő, hamis adatokkal tévesztik meg ellenfeleiket – elsősorban azzal, hogy a megtámadott fél nem is sejti, hogy harci cselekmény küszöbéhez érkeztek. Az információ 3 jellemzője: a relevanciája, az időbelisége és a pontossága. Információs fölény kialakításakor az az optimális, ha ez a 3 jellemző a 100%-ot közelíti meg.²⁵ A fent ismertetett esetben az információs fölény a szembenálló felek információs képességei közötti különbségeként jelenik meg: Simeon és Lévi elhallgatott bizonyos adatokat, ez a másik fél számára lecsökkentette az információ pontosságát és a következmények súlyosságát. Az információs fölény ebben az esetben az izraeliek számára katonai (és gazdasági) eredményekben realizálódott.

AZ IZRÁELI TÖRZSEK HONFOGLALÁSA (KR. E. XIII. SZ.)

Kánaán meghódításának menetét nem ismerjük pontosan, az események krónikásai nem voltak haditudósítók.²⁶ A beszámolókból mégis kitűnik, hogy Mózes szem előtt tartotta azt a tanácsot, melyet jó néhány évszázaddal később fogalmaz majd meg a bölcsességirodalomhoz tartozó Példabeszédek könyve: „Tanácsadás erősíti meg a terveket, és irányítás kell a hadviseléshez!”²⁷

A Kánaán meghódítására készülő Mózes és Áron és az általuk vezetett izraeli törzsek Kádes-Barnea oázisában táboroztak (tulajdonképpen Kánaán déli határa közelében). Az előttük fekvő terület és lakossága is teljesen ismeretlen volt számukra. A további lépések megtervezéséhez Mózesnek információra volt szüksége. Az itt következő bibliai beszámoló a modern kori katonai hírszerzés előfutárának tekinthető. Mózes (a hadvezér) jól tudja,²⁸ hogy az információ megszerzése, a döntési folyamatban való felhasználása meghatározza

²⁵ Haig: i. m. 108–109.

²⁶ A bibliai hadjáratok elemzéséhez Herzog, Chaim – Gihon, Mordechai: Bibliai csaták. (Ford. Békési József.) Gold Book Kiadó, Pécs, é. n.

²⁷ Példabeszédek 20,18.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

a katonai művelet (jelen esetben Kánaán elfoglalása) sikerét.²⁹ „Az Úr így beszélt Mózeshez: Küldj férfiakat, hogy kémleljék ki Kánaán földjét, amelyet Izrael fiainak akarok adni. Mind-egyik ősi törzsből egy férfit küldjete, csupa tekintélyes embert.”³⁰

Évszázadokkal az információs társadalom kialakulása előtt és az infokommunikációs eszközök teljes hiányában Mózes kétféleképpen igyekszik csökkenteni a mások becsléseire és megfigyelésére alapozott információ/hírszerzés buktatóit. Az első lépés a hírszerzők kiválasztása: minden törzsből egy ember, aki a törzs vezetői közül való (tehát megbízható): a hódításban részt vevő valamennyi (12) törzs képviseltette magát a hírszerzésben, ami egyben a döntés objektívitasát is garantálta. Másodsor, a hírszerzőket Mózes pontos utasításokkal látta el a megszerzendő információval kapcsolatban: „Menjete el itt a Délvidéken át, föl a hegyekbe. Nézzete meg, hogy milyen az a föld és a rajta lakó nép, erős-e vagy gyenge, kevés-e vagy sok? Milyen az a föld, amelyen lakik, jó-e vagy rossz? Milyenek a városok, amelyekben lakik: táborfélék vagy megerősített helyek?”³¹

A tények viszonylag pontos értékeléséhez a hadvezérnek valamiféle képi információra vagy az információt alátámasztó kézzelfogható bizonyítékra is szüksége volt a megfelelő döntéshozatalhoz, ezért Mózes a következő utasítással zárta az eligazítást: „Legyete báterak és hozzatek a föld gyümölcséből!”³²

A hírszerzők negyven nap elteltével térte vissza a táborba, szóbeli beszámolójuk tárgyi bizonyítékkal egészült ki: szőlőfürtöket, gránátalmát és fügét hozzatek a meghódítandó terület termékenységét bizonyítva. Az ország erejének becslésében megoszottak a kémek véleménye: tízen óvatosságra intettek, leírták az új területen élő népek testi erejét, és hangsúlyozzatek, hogy a városok nagyok és jól meg vannak erősítve. Ketten, Káleb és Józsué az azonnali indulásra buzdítottak, ám optimista véleményük kisebbségben maradt. Az információ relevanciája, időbelisége és pontossága, melyeknek a 100% felé kell közelítene az információs fölény megszerzése érdekében, ebben az esetben messze alatta maradt a kívánt értéknek. Az információ (amely az adatok szubjektív bemutatásán alapult) ebben az esetben nem vezetett gyors döntéshez, nem segítete ugyanis elő a hadvezetés egységes álláspontjának kialakulását, és az izraeliták fellázadnak Mózes (és Isten parancsa) ellen.³³ Mózes a közvetlen megközelítés tervét közvetett megközelítésre változtatja.³⁴

Az izraeli törzsek honfoglalásáról szóló beszámolókat elsősorban Józsué könyvében olvashatjuk. Kánaán elfoglalása nem elsősorban történelmi vagy hadtörténeti esemény, hanem teológiai momentum. Ezért az emberi tényező, jelen esetben Józsué hadvezéri kvalitása háttérbe szorul, Izrael Istene a valódi hős, a kiválasztott népnek nyújtott isteni segítség kap elsődleges hangsúlyt. Józsué hadvezéri rátermettsége a teológiai jelleg elsődlegessége

²⁹ Az információ szerepe a döntési folyamatban: Haig: i. m. 7.

³⁰ Számok könyve 13,1–2.

³¹ Számok könyve 13,17–20.

³² Számok könyve 13,21.

³³ Isten büntetéssel sújtja a Mózes ellen lázadó népet (negyven évig kell vezekelniük). A 12 kéből ketten, a pozitív híreket hozó Káleb és Józsué maradnak életben.

³⁴ Herzog – Gichon: i. m. 40–45.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

mellett is kitűnik a beszámolóból. A modern terminológiát itt is felhasználva megállapíthatjuk, hogy az izraeli törzsek vezére az információs fölény elérésére törekedett. Taktikája kialakításának első lépéseként a meghódítani kívánt területről információt gyűjt: „... titkon két hírszerzőt küldött Sittimből, és ezt mondta nekik: »Menjetek, vegyétek szemügyre azt a földet és Jerikót.«”³⁵

Az elbeszélő bepillantást enged az ellenség „kémelhárítási rendszerének” működésébe is: „*Jerikó királyának nyomban jelentették: »Izrael fiai közül emberek érkeztek éjszakára, az országot kikémlelni.«*”³⁶

A hírszerzők, a városfal mellett álló fogadó tulajdonosnőjének segítségével megmenekülnek üldözőiktől, és visszatérhetnek az izraeliek táborába.³⁷ Józsué, hírszerzőinek jóvoltából többlet információhoz jut (pontos és valós idejű információhoz), az ellenség döntéshozóit az izraeliekhez átpártolt fogadósnő befolyásolni tudta azzal, hogy elbújtatta az izraelita kémekeket, segítette szökésüket, és mivel üldözőik nem bukkantak nyomukra, kételkedni kezdtek benne, hogy valóban jártak kéme Jerikóban.

A Jerikó elestéről szóló beszámolót a pszichológiai hadművelet ókori példájának tekintetjük. A hírszerzőknek olyan információ is birtokukba jutott, amelynek helyes értelmezésével a vezetési fölény megszerzéséhez vezető tudástöbblet, információs fölény³⁸ került Józsué birtokába, ami hozzásegítette a vezetési fölény kialakításához: „Tudom, hogy az Úr nektek fogja adni ezt a földet, hiszen rettegés fogott el bennünket, és remeg tőletek mindenki, aki ezen a földön lakik.”³⁹

Józsué tehát zseniálisan használta fel a számára kedvező információs helyzetet, megtalálta a legjobb cselekvései modellt: a városvédőkkel szemben tulajdonképpen lélektani hadviselést alkalmazott. Az izraelita ostromlók sorozatos erődemonstrációjába belefáradt és belefásult városlakók ébersége lankadni kezdett, harci képességük csökkent, elszántságuk végül megtört, „a város falai leomlottak” és az izraeliták elfoglalták Jerikót. (Jerikó pusztulásával kapcsolatban több elmélet is létezik. A régészet a mai napig nem tudta kielégítően bizonyítani egyik elmélet helyességét sem.)⁴⁰

„Másnap korán reggel fölkelt Józsué, a papok pedig fölveték az Úr ládáját. A hét pap, aki a hét kosszarvból készült kürtöt vitte, az Úr ládája előtt ment, és folyton fújta a kürtöket. A fegyveresek előttük haladtak, az utóvéd pedig követte az Úr ládáját. Folyton fújták a kürtöket... Így cselekedtek hat napon át... Amikor hetedszer fújták meg a papok a kürtöket, ezt mondta Józsué a népnek: Kiáltozzatok, mert nektek adja az Úr a várost! ... Ekkor kiáltozni kezdett a nép és megfújták a kürtöket. És amikor meghallotta a nép a kürt szavát, hatalmas harci kiáltásban tört ki, és a kőfal leomlott.”⁴¹

³⁵ Józsué 2,1.

³⁶ Józsué 2,2.

³⁷ Józsué 2,2–24.

³⁸ Haig: i. m. 108–110.

³⁹ Józsué 2,9.

⁴⁰ Magnusson, Magnus: Ásóval a Biblia nyomában. Gondolat, Budapest, 1985, 86–104.

⁴¹ Józsué 6,14–16.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

A stratégia leírását Sextus Julius Frontinus hadművészeti gyűjteménye (Kr. u. I. század) is megőrökíti: „Amikor Gnaeus Pompeius egy alkalommal nem tudott átkelni egy folyón, mert az ellenség a túlparton táborozott, elkezdte folyamatosan ki- és bevonultatni katonáit a táborából. Amikor az utat figyelő ellenség figyelme végre lankadni kezdett, váratlanul támadásba lendült és sikeresen átkelt.”⁴²

A manőverek folytonos ismételtetésének stratégiáját a modern kor háborúiban is sikerrel alkalmazták az ellenség megtévesztése céljából. 1916-ban a britek a török és német haderő ellen a Sínai-félszigeten vetették be ezt a módszert. 1973-ban a szírek és az egyiptomiak többször is felvonultatták és gyakorlatoztatták támadó erőiket Izrael határain.⁴³

Több évszázaddal később, Kr. u. 67-ben, teljesen eltérő politikai helyzetben, a Róma ellen vívott zsidó háború kitörésekor a történetíró Josephus Flavius kerül Galilea élére, mint katonai kormányzó. A terület stratégiai szempontból igen fontos volt mindkét harcoló fél számára: a felkelők ide várták az első római támadást. Josephus rendkívüli erőfeszítéseket tett a városok megerősítésére, valamint a fegyverforgatásban teljesen járatlan galileai férfi lakosság katonai felkészítésére. Josephusnak elszánt és veszélyes ellenfele támadt a tekintélyes galileai földbirtokos, Johanan ben Lévi (Gischalai – héber Gush Halab – János) személyében, aki helyi kapcsolatait és vagyonát felhasználva, mindenképpen el akarta távolítani Galileából Josephust. Josephusnak a lehető legkisebb embervesztéssel és a lehető legrövidebb idő alatt kellett konszolidálnia a helyzetet. A János ellen lázadó férfiak harci kedvét lehűtötte, „mert ellenségeit ésszel akarta legyőzni, nem pedig meggyilkolni.” A megfélemlítés eszközeit alkalmazva (kihirdette, hogy a lázadókat teljes vagyonekobzással sújtja), sikerült mintegy 3000 embert harc és emberáldozatok nélkül maga mellé állítania, majd a baráti kapcsolatainak köszönhető információs csatornákat ügyesen és kiváló időzítéssel felhasználva tulajdonképpen információs fölényre tett szert, melyet kihasználva János hatalomátvitelre tett kísérletét megghiúsította, és az őt támogató négy, korábban ellenséges várost egyetlen kardcsapás nélkül a saját oldalára állította. Kommunikációs stratégiája olyannyira sikeres volt, hogy a Gischalai Jánost támogató városok lakossága teljesen János ellen fordult, és elfogadta Josephus katonai vezető pozícióját.⁴⁴

KÖVETKEZTETÉS

A bibliai (ószövetségi) és a Második Templom korában zajló háborúk döntési mechanizmusában is fontos szerepet játszott az ellenségről megszerezhető adatok és információ összegzése és elemzése.

A modern korban megfogalmazott elméletek visszavetítése/alkalmazása egy olyan kor háborúinak elemzése során, amely semmilyen módon nem írható le az információs társada-

⁴² Strategemata I. IV. 8 Idézi Herzog – Gihon: i. m. 49. o.

⁴³ Uo.

⁴⁴ Flavius, Josephus: A zsidó háború. (Ford. Révay József.) Bibliaiskolák Közössége, Budapest, 1990, II/21, 211–219.

lom ismérveivel, nem célravezető. Az általam vizsgált időszak hadjárataiban, magától érte-
tődő módon nem feltételezhetjük az információs hadviselés megjelenését – a bibliai korszak
vonatkozásában nyilvánvalóan nem beszélhetünk fejlett információs környezetről.

A bibliai hadművészet és a bibliai hadviselés kutatásában ugyanakkor hasznos lehet az
információs társadalom korszakában megalkotott stratégia, az információs hadviselés egyes
elemeinek – a megtévesztés, a felderítés (kémkedés), a félrevezetés – tanulmányozása.
Hasonlóképpen, a pszichológiai hadviselés, amely szintén információs tevékenységnek szá-
mít, döntő jelentőséggel bírt egyes ókori hadjáratokban, ostromoknál, csatákban. A teljesség
igénye nélkül kiragadott példák közül az is nyilvánvalóvá válik, hogy az információ megszerzése
vagy/és annak elhallgatása a civil szféra történéseit is döntő módon befolyásolhatta.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Biblia. Magyar Bibliatanács/Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1990.
2. Brown, Francis et al.: The New Hebrew and English Lexicon. Hendrickson Publishers, Peabody,
MA, 1979.
3. Flavius, Josephus: *A zsidó háború.* (Ford. Révay József.) Bibliaiskolák Közössége, Budapest,
1990.
4. Haig Zsolt – Várhegyi István: Hadviselés az információs hadszíntéren. Zrínyi Kiadó, Budapest,
2005.
5. Haig Zsolt: Információ, társadalom, biztonság. NKE, Budapest, 2015.
6. Herzog, Chaim – Gihon, Mordechai: Bibliai csaták. (Ford. Békési József.) Gold Book Kiadó, Pécs,
é. n.
7. Magnusson, Magnus: Ásóval a Biblia nyomában. (Ford. Makkay János.) Gondolat, Budapest,
1985.
8. Ó- és Újszövetségi Szentírás. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest, 2000.
9. Rózsa Huba: Bevezetés az Ószövetség könyveibe. Szent István Társulat, Budapest, 2016.
10. Szabó András: Az információs hadviselés és a hadtudomány.
<http://www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/1998/ht-1998-4-5.html>. (Letöltve 2016. 11. 29.)
11. Waltz, Edward: Information Warfare. Principles and Operations. Artech House, Boston–London,
1998.